

Asia: VN/32974/2023

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta ja siihen liittyvistä laeista

Lausunnonantajan lausunto

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuen kokonaisuudistus tarpeellinen?

Sipoon kunta pitää muutoksia tarpeellisina, mutta tarvitaanko näin isoa uudistusta – Olisiko samoihin tavoitteisiin päästy tehostettua tukea kehittämällä, hallinnollista työtä selkeyttämällä sekä pedagogisten lomakkeiden määrää karsimalla ja lomakkeiden täyttämistä helpottamalla?

Uudistuksessa esitetty tuen rakenne eroaa varhaiskasvatuksessa hiljattain käyttöön otetusta tuen järjestelmästä, mikä Sipoon kunnan mielestä heikentää tuen jatkuvuutta varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun. Aidosti joustava esi- ja alkuopetus edellyttää myös yhtenäisiä tuen käytäntöjä.

Onko oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne tarkoituksenmukainen?

Uudistuksessa oppimisen ja koulunkäynnin tuelle määritelty kokonaisrakenne voi Sipoon kunnan arvion mukaan toimia tarkoituksenmukaisesti, mikäli koulun koko tai sijainti ei vaikuta tuen järjestämiseen. Tämä edellyttää tuen tarpeen tunnistamiselle ja tukea koskeville päätöksille luotuja valtakunnallisia ja yhtenäisiä kriteerejä sekä selkeitä ohjeita käytännön toteutukseen. Lisäksi tuen kokonaisrakenteen pitäisi olla samanlainen varhaiskasvatuksessa, esiopetuksessa ja perusopetuksessa.

Onko ennakoivia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Hyvä, että ennakoivan tuen resurssista säädetään ja koulut ohjataan ennakoimaan tuen tarpeita ja suunnittelemaan ajoissa tukitoimia.

Jää epäselväksi, kuinka pitkään ennakoivaa tukea tarjotaan tai millä tavoin ennakoiva tuki määritellään – missä vaiheessa tuki ei enää ole ennakoivaa, vaan vahvempaa, systemaattisempaa ja pitkäkestoisempaa, eli miten rajanveto käytännössä toteutetaan ennakoivan ja oppilaskohtaisen tuen välillä.

Sipoon kunnan mukaan ryhmäkohtaisen tuen toteuttamisen reunaehdot ja toteutus vaatii useassa kohdassa tarkennuksia:

Kuuluuko ennakoiva tukiopeetus luokanopettajan ja aineenopettajan työhön, sisältykö se opetusvelvollisuuteen?

Mihin erityisopettajan työtä suunnataan -> pienryhmäopetukseen, samanaikaisopetukseen, konsultaatioon?

Kuinka velvoittavaa oppilaalle on osallistua ennakoivaan tukiopeetukseen, jos sitä järjestetään ennen tai jälkeen koulupäivän? Luokitellaanko ennakoivasta tukiopeetuksesta pois jääminen koulupoissaoloksi?

Miten ennakoivassa tuessa huomioitu se, etteivät pidennetyt koulupäivät ja näin laajamittainen lisäopetus ole kaikille oppilaille sopiva vaihtoehto, varsinkin silloin, kun jo opetussuunnitelmassa säädetty vuosiluokan mukainen tuntimäärä kuormittaa oppilasta ja hankaloittaa oppimista?

Katsotaanko ennakoiva tukiopeetus riittämättömäksi tueksi, jos oppilas ei ole ottanut ennakoivaa tukea vastaan? Seuraamukset tällaisessa tilanteessa. Huoltajan vastuu?

Ennakoivan tukiopeetuksen järjestäminen on haastavaa etenkin pienissä kouluissa, joissa on paljon koulukuljetusoppilaita. Tukiopeetusta ei voida toteuttaa oppituntien aikana, sillä kaikki opettajat ovat varattuina oman opetusryhmänsä opetukseen. Koulupäivää ennen tai jälkeen järjestetty tukiopeetus edellyttää kuljetusjärjestelyiden muutoksia, joiden toteuttaminen edellyttää suunnitelmallisuutta ja varautumista niihin hyvissä ajoin.

Ennakoivat tukitoimet ja niiden järjestäminen (20 b §) – ”Oppimisen edellytyksiä tukevilla opetusjärjestelyillä tarkoitettaisiin esim. opetusryhmien muodostamista siten, että opetuksen tavoitteet voidaan saavuttaa ja opettajan on mahdollista huomioida opetusryhmän tarpeet riittävän hyvin.” Tahtotila on hyvä, mutta mahdotonta toteuttaa pienissä kouluissa, joissa on yhdysluokat (esim. 1–2, 3–4, 5–6), eikä opetusryhmien muodostamiselle ole juurikaan muita vaihtoehtoja. Sama pulma koskee oppilaskohtaisten tukitoimien enimmäisoppilasmääriä.

Tukiopetusta on tarjottu oppilaalle, joka on tilapäisesti jäänyt jälkeen opinnoissaan tai muutoin tarvitsee oppimisessaan lyhytaikaista tukea. Ennakoivan tukiopetuksen tarkoitus, kohderyhmät ja aikajänne on määriteltävä vastaavasti.

Onko oppilaskohtaisia tukitoimia koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Yhden opettajan opettamassa ryhmässä saa olla enintään 5 oppilasta, jotka saavat oppilaskohtaisia tukitoimia -> tämä on Sipoon kunnan mielestä hyvä tavoite, mutta voi olla haastavaa toteuttaa pienemmissä kouluissa, joissa ei ole rinnakkaisia vuosiluokkia. Riskinä on, ettei oppilaille riittävissä määrin myönnetä oppilaskohtaista tukea, mikäli nämä tuen muutokset nähtäisiin opetuksen järjestäjän puolelta kohtuuttomina kuluja ja opetushenkilöstön lisäämisinä suhteessa käytettävään budjettiin. Tai koulu voi ratkaista tilanteen niin, että käytännössä toteutetaan oppilaskohtaisia tukitoimia, mutta jätetään hallinnollinen päätös tekemättä, jotta tuota enimmäisoppilasmäärärajaa ei ylitetä. Tällöin oppilaskohtaista tukea ei dokumentoida ja tuen vaikuttavuuden seuranta voi jäädä puutteelliseksi. Muuttovoittokunnassa tämä oppilasmääräraja on haasteellinen, sillä päätettäessä tulevan lukuvuoden resursseista ei ole vielä kaikki tulevan lukuvuoden oppilaat tiedossa, joita kuntaan muuttaa kevään ja kesän aikana ja toisaalta on myös poismuuttavia oppilaita.

Kun tehdään päätös oppilaskohtaisesta tuesta, päätetäänkö samalla myös lähikoulupaikasta?

Määritelläänkö päätöksessä mitä tukitoimia oppilaalle tarjotaan?

Onko päätös voimassa toistaiseksi eikä sen tarkistamisesta säädetä?

Jos tukitoimia tarvitaan lisää, tehdäänkö uusi päätös?

Pohdimme myös käsitteitä oppilaskohtainen tuki vs. oppiainekohtainen tuki.

Sipoon kunta ei kannata ehdotusta, että kaikki lapset aloittavat koulun 7-vuotiaana. Tarpeen olisi sen sijaan valtakunnallisesti määritellä kriteerit tai prosessi, joilla koulun aloitusta voitaisiin lykätä. Mitkä olisivat (riittävät) tukitoimet, joilla voitaisiin oppilasta tukea riittävästi hänen aloittaessaan koulun 7-vuotiaana, jos hän ei ole siihen kehityksensä kannalta valmis? Olisiko järkevämpää mahdollistaa hyvin suunniteltu ja tuettu lisävuosi esiopetuksessa kuin kohdentaa tukitoimia perusopetuksen 1. luokalle, jos lapsi tarvitsee lisäaikaa? Opetussuunnitelman perusteissa mainitaan, että kaikessa päätöksenteossa tulee ottaa huomioon lapsen edun ensisijaisuus. Miten se toteutuu tässä linjauksessa?

Mitä tarkoittaa konkreettisesti, että oppimäärästä tai tavoitteista poikkeaminen on viimesijainen toimi? Mitkä ovat ne vaaditut toimenpiteet ja tukitoimet, joita on pitänyt tarjota ja kuinka pitkän aikaa, ennen kuin voidaan ryhtyä tekemään päätöstä poikkeamisesta?

Onko tuen asiakirjoja ja hallintopäätöstä koskevat sääntelyehdotukset tarkoituksenmukaisia?

Sipoon kunta pitää hyvänä uudistuksena lomakkeiden määrän karsimista. Jäljelle jäävät lomakkeet mahdollisimman helpoksi täyttää. Jotta lomakkeet toimisivat aidosti työkaluina, niiden tulisi sisältää valmiita vastausvalikkoja, joista jo nopealla silmäilyllä saisi käsityksen haasteista, annetusta tuesta ja tavoitteista. Em. muutoksilla opettajien työaika vapautuu opetukseen.

Huoltajien osallisuutta ja kodin ja koulun yhteistyön merkitystä voisi painottaa enemmän. Huoltajien vastuu tukiopetukseen osallistumisesta tulisi kirjata.

Opiskeluhuolto osallistuu tarvittaessa tukitoimien tarpeen arviointiin – tähän tarvitaan tarkempi ohjeistus. Laajemminkin opiskeluhuollon työntekijöiden roolit ja vastuut osana oppimisen tukea on määriteltävä, muutoin on riski, että tämä osa-alue jää pois opiskeluhuollollisesta työstä.

Onko teillä täydennettävää esityksen vaikutusarvioihin?

Keskeisissä ehdotuksissa (4.1) linjataan, että ”ennakoivilla tai oppilaskohtaisilla tukitoimilla ei rajoitettaisi esi- ja perusopetuksen tavoitteita tai sisältöjä”. Miten tämä suhteutuu oppiaineen painoalueittain opiskelun kanssa, jossa tavoitteita ja sisältöä karsitaan niin, että kaikkia oppiaineen osa-alueita opiskellaan kuitenkin edes vähän? Tullaanko valtakunnallisesti määrittelemään painoalueittain opiskelun taso, jolla voidaan vielä puhua painoalueittain opiskelusta yksilöllistämisen sijaan?

Onko teillä parannusehdotuksia esitysluonnokseen?

Sipoon kunta esittää seuraavia parannusehdotuksia, tarkennuspyyntöjä, kysymyksiä ja toiveita esitysluonnokseen:

- Tuen jatkuvuus varhaiskasvatuksesta esiopetukseen ja esiopetuksesta kouluun varmistuisi, jos oppimisen tukea järjestettäisiin samojen periaatteiden mukaisesti. Tämä helpottaisi myös tukitoimien ennakointia nivelvaiheissa. Aidosti joustava esi- ja alkuopetus edellyttää myös yhtenäisiä tuen käytäntöjä.

- Esiteltyjen tukitoimien valikko on kapea/määrä on vähäinen. Koulunkäynninohjaajan tuki on kuvattu suppeasti.

- Esitysluonnoksessa jää liian vähälle huomiolle tuen järjestäminen seuraaville kohderyhmille: oppilaat, joilla on keskittymisen, toiminnanohjauksen ja tunnesäätelyn vaikeuksia; käytöksellä oireilevat oppilaat; koulua käymättömät oppilaat. Näiden oppilaiden kohdalla tarvitaan oppimisen tukitoimien lisäksi suunnitelmallista yhteistyötä koulun ulkopuolisten ammattilaisten kanssa.

- Käsité vaativa monialainen tuki kuvaa hyvin ammattilaisten verkostotyötä.

- Onko lahjakkaiden oppilaiden tarvitsema tuki jätetty tarkoituksella pois esityksestä?

- S2 –oppilaiden osalta tarvitaan lisäohjeistusta, millaista tukea on mahdollista antaa. Varsinkin valmistavalta luokalta yleisopetukseen siirtyvät pitäisi arvioida kielen osaamisen osalta huolellisemmin. Standardoidut valtakunnalliset check up-lomakkeet käyttöön.

- Koulua käymättömät/opetuksesta pois jäävät oppilaat ja heille viipymättä järjestettävä tuki -> Kun koulupoissaolojen määrä on huolta herättävä ja/tai määrä kasvaa, on tehtävä kirjallinen suunnitelma opinnoista ja niiden suorittamistavoista. Kodin vastuu kirjataan myös suunnitelmaan.

- Konsultatiivinen sairaalaopetuspalvelu on hyvä parannus. Lakiesityksessä ei mainita lainkaan oppimis- ja ohjauskeskus Valterin konsultaatiota, ohjauskäyntejä, tukijaksoja. Onko tämä tietoinen valinta, että valtion ylläpitämä toimija on jätetty esityksestä pois? Valterin tarjoamat palvelut ja osaaminen ovat merkittävässä roolissa ja tarjoavat sellaista tukea, jota todella tarvitaan kunnissa. Myös muita konsultatiivisia palveluita voisi lisätä tukivalikkoon, esim. konsultoiva erityisopettaja/neuropsykologi/nepsy-valmentaja.

- Voimaantulon kohdalla on melko tiukka aikataulu ennen 1.8.2025 tehtyjen päätösten sekä oppimissuunnitelmia ja hojksien tarkistamista, sillä tämä koskee sekä nykyisiä erityisen tuen että nykyisiä tehostetun tuen oppilaita. Jotta saadaan kuntakohtaisesti yhdenmukainen tilanne tarvittavan tuen ja oppilaskohtaisten päätösten välille, se edellyttää kaikkien nykyisten tehostetun ja erityisen tuen oppilaiden tilanteen kartoittamista ja uusien päätösten tekemistä niille, joiden katsotaan saavan oppilaskohtaista tukea. Jos tämä selvitys jakaantuu kunnassa liian monelle henkilölle, on vaara, että uuden lakiesityksen mukaan tehdyt päätökset eivät ole yhdenmukaisia. Tästä syystä kartoitustyö kuormittaa yksittäisiä viranhaltijoita huomattavasti muiden työtehtävien ohella.

- Lisäksi voimaantulon ajankohta on haasteellinen huomioiden tulevat kunnallisvaalit. Ehditäänkö opetussuunnitelmamuutokset hyväksyttävä nykyisen valtuustokauden toimielimissä tai ehtiikö uuden valtuustokauden toimielimet käsitellä uudistuksia ennen niiden voimaantuloa.

Voit jättää kommentit lausuntoon myös liitteenä

[tiivistelmä Sipoon kunta.docx](#)

Strandström Riikka
Sipoon kunta

Salmela Anne
Sipoon kunta, koulutuksen toimiala